

Dünya genelinde resmi verilere göre, 21 Şubat 2022 tarihi itibarıyla 426 milyon 258 bin 717 COVID-19 hastası test uygulanarak tanındı, bu hastalardan 5 milyon 909 bin 269'u hastalık nedeniyle yaşamını kaybetti. Aralık 2021'in son günlerinde daha önce görülmeyen bir şekilde günlük 1 milyondan fazla yeni hasta tanımlanmasıyla başlayan dördüncü yükseliş (pik), 20 Ocak 2022'de günlük 3 milyon 804 bin 202 yeni hasta sayısı tepe noktasına ulaştı. Ardından azalma süreci başladı. 21 Şubat itibarıyla, son bir hafta içinde günlük ortalama yeni hasta sayısı 1 milyon 766 bin 840 oldu. Aynı tarihte günlük ortalama ölüm sayısı da 9 bin 418 kişi olarak açıklandı. Türkiye'nin salgın eğrisi incelendiğinde, Aralık 2021'in son günlerinde başlayan 5. yükseliş, 4 Şubat 2022'de açıklanan 111 bin 157 yeni hasta sayısı ile tepe noktasına ulaştı. 21 Şubat 2022 tarihi itibarıyla, son bir hafta içinde günlük ortalama yeni hasta sayısı 86 bin 865 oldu. COVID-19 nedeniyle ölümlerde ise Ocak 2022'de başlayan beşinci yükseliş, 15 Şubat'ta 309 ölüm ile tepe noktasına ulaştı. Bakanlık tarafından açıklanan resmi verilere göre, 21 Şubat 2022 tarihinde son bir hafta içinde günlük ortalama ölüm sayısının 273 kişi olduğu hesaplanmıştır.

Salgın tüm dünyada daha da yaygınlaşarak devam etmektedir. Dünya genelinde de Türkiye'de de yaşanan; önlenebilir bir hastalık olmasına rağmen, hükümetlerin gerekli halk sağlığı önlemlerini almaması nedeniyle, yüz milyonlarca insanın hastalanması ve milyonlarca insanın ölümüdür. Gerekli önlemler alınmadıkça, önceden var olan sağlık sorunları yenisiyle birlikte daha da büyük sorunlara yol açmaktadır. Her türlü bilimsel bilgiye, teknolojik ve

ekonomik olanaklara rağmen, yetkililer pandemiyle mücadele için gerekenleri gerektiği gibi yapmaktan ısrarcı görünmektedir.

SARS-CoV-2'nin özellikle farklı nedenlerle bağışıklık sistemi zayıflamış kişilerde yaşanan uzun süreli enfeksiyon sırasında mutasyona uğradığı ve çok sayıda mutasyon sonrasında da Alfa, Beta, Gamma, Delta ve Omicron varyantlarının evrimleşmiş olabileceği konusunda fikir birliği artıyor. Güney Afrika'da Beta varyantının ardından, son olarak ortaya çıkan ve orijinal virüsten farklılığını oluşturan 50 mutasyona sahip olan Omicron varyantının da söz konusu düşünceyi destekleyen, güçlü bir kanıt olarak kabul edilmesi mümkün görünüyor. Güney Afrika'da SARS-CoV-2 enfeksiyonlu ilk orijinal virüs olgusunun görüldüğü 5 Mart 2020'den yaklaşık yedi ay sonra, Ekim 2020'de Beta varyantının, bundan bir yıl sonra Kasım 2021'de de ilk Omicron varyantının saptanması, varyantların kaynağının/kökeninin bölgede çok uzun bir süreden beri yaygın bir immün yetmezlik nedeni olduğu bilinen HIV pandemisi ile yakın ilişkili olabileceğini akla getiriyor.

Dünya Ticaret Örgütü'nün tahkim yasaları kapsamında patent dışı üretimine ticari ambargo tehditleriyle engel olması, başta Afrika'dakiler olmak üzere, yoksul ülkelerde HIV taşıyıcılarının kullanılması gereken ilaçlara ulaşımını neredeyse "imkânsız" hale getirdi. Bu durumun HIV'in Afrika Kıtası'nda pandemi olarak kalmasının en önemli nedenlerinden birisi olduğunu biliyoruz. Güney Afrika'nın 60 milyon olan nüfusunun yaklaşık 8 milyonu, nüfusun %13,3'ü HIV pozitif olarak yaşıyor. Başka bir ifadeyle, dünyadaki HIV taşıyıcılarının %20'si Güney Afrika'da. Bu ülkede HIV pozitif olguların tanısı da enfeksiyonun oldukça geç

evresinde konabildiğinden, bağışıklık sistemleri de son derece yetersiz bir durumdayken fark edilebiliyor. Tanı alma şansına erişebilen bu kişilerin yalnızca bir bölümü tedaviye başlayabiliyor. Ancak, yoksulluk nedeniyle ilaca erişemedikleri için, neredeyse tamamı tedaviyi kesmek zorunda kalıyor. Bu durum, hem bu insanları COVID-19'a karşı daha korunmasız hale getiriyor, olası Beta ve Omicron varyantları örneğinde olduğu gibi, SARS-CoV-2 mutasyonlarına "ev sahipliği" yapma ve varyantların ortaya çıkma riskini artırıyor. Güney Afrika'da HIV ve COVID-19 pandemisi, iki yıla yakın bir süredir sinerjik pandemiler olarak yaşanıyor. Hem ülke yurttaşlarını hem Afrika kıtasını hem de dünyayı her geçen zaman içinde artan risklerle karşı karşıya bırakıyor.

Tek başına bu örnek bile "fikri mülkiyet hakkı"nın insanlık suçu aracına dönüştüğünü göstermesi açısından önem kazanıyor. Yaşamakta olanlar, dünya ülkelerinin bir araya gelerek, HIV tanı testi ve ilaçları ile COVID-19 tanı testi, aşıları ve geliştirilmesi için çalışılan antiviral ilaçlar da dahil olmak üzere, her şeyi, "insanlığın malı" haline getirmelerini ve gereksinimi olan her bir insanın kıta, ülke, cinsiyet, yaş ve ekonomik farklılık gözetilmeksizin ulaşabilmesini sağlamalarını zorunlu kılıyor.

Avrupa ve Kuzey Amerika ülke yurttaşlarından arzu edenlerin neredeyse tümünün üçüncü doz COVID-19 aşısının yapıldığı bir dönemde, Afrika'da yaşayanların yalnızca %7'sinin ikinci doz aşısının yapılabildiği biliniyor. Aşıların patentlerine sahip şirketlere yüksek miktarda para ödeyerek zengin (merkez kapitalist) ülkeler tarafından satın alınmış yüz milyonlarca doz aşı depolarda stoklanmış, milyonlarca doz aşı kullanım süresi dolduğu için imha edilmek zorunda

kalınmışken, hem bulaşmayı hem de yeni varyantların ortaya çıkmasını engelleyebilmek amacıyla aşılardan yoksul (bağımlı kapitalist) ülkelere ulaştırılmıyor. Etik açıdan da sorgulanması gereken bu durum, son dönemde uluslararası literatürde "aşı milliyetçiliği" olarak adlandırılıyor. Ve aşı milliyetçiliğinin, başka alanlardaki milliyetçilikler gibi, insanlığa zararlı hale gelebileceğini ortaya koyuyor. Çünkü insanların aşılınmaması bir taraftan bulaşmayı sürekli hale getirirken, diğer taraftan da varyantların ortaya çıkma riskini artırıyor.

Dünya HIV salgınının varlığında beşinci dekatı yaşamaya başladı. Buna karşın, Omicron varyantı ile birlikte sinerjik pandeminin daha da büyümesi riskinin yanı sıra, yenilerinin de çok daha hızlı bir biçimde gündeme gelebileceğinin sinyallerini görünür hale getiriyor. Oysa, ülkeler, bölgeler ve halklar arasındaki eşitsizlikler ve sağlıkta eşitsizlikler giderilebilse, pandemiye ortaya çıkaran koşulların önemli bir bölümü ortadan kalkacak, risk azalacak. Bunun hayata geçirilebilmesinin önündeki tek engel de zenginlerin daha fazla zengin olma arzuları ve bu durumun körleştirdiği gözleri ve akılları. Daha büyük felaketlerin önlenmesi için BM zaman kaybetmeden bu iki hastalığın tanısı, korunması ve tedavisinin bir hak olduğunu özel olarak tanımlamalıdır. Bununla birlikte, söz konusu hizmetlere ulaşılabilmesi için ülkeler arasında ve ülkeler içinde eşitliğin sağlanmasını da hükümetlere bir ödev olarak tanımlayabilmelidir. Geri dönüşümsüz döneme girilmeden önce, tüm dünya, tüm uluslararası örgütler, tüm ülkelerin liderleri ve hükümetleri, muhalefet partileri artık yaşananlarla yüzleşebilmelidir.

Dünyada da Türkiye'de de hekimler ve diğer sağlık emekçileri iki yıla yakın bir süredir olağandışı koşullarda çalışıyor. Olağandışı durumda hekim-

lik, sağlıksız yapıyor. COVID-19 pandemisi Türkiye'de görülmeden önce gerekli hazırlık yapılmadığından, kişisel koruyuculardan çalışma ortamına, çalışma sürelerinden günlerce sağlık kurumunda kalmak zorunluluğuna, bakım gerektiren aile üyelerine bile ulaşamamaya kadar onlarca sorunu bir arada yaşamak zorunda kaldılar. Sağlık Bakanlığı kendine bağlı hastanelerde bile gerekli düzenlemeleri yapmamak bir yana, yeterli sayıda ve nitelikli kişisel koruyucuları aile sağlığı birimlerinde görevli sağlıkçılara vermeyeceğini açıklamaktan dahi çekinmedi. Temin etmedi de. Aile sağlığı birimlerindeki meslektaşlarımıza TTB'nin koordinasyonunda tabip odalarımız tarafından yaygın biçimde ulaştırma çabasına girilirken, bir bölümü de kendisi satın almak zorunda kaldı. Bakanlığın hastane ve kurumları dâhil olmak üzere, hemen hiçbir kamu sağlık kurumunda, aile hekimliği birimlerinde, özel hastanelerde kısaca neredeyse ülkedeki hiçbir sağlık kurum ve kuruluşunda SARS-CoV-2'nin bulaşmasını önleyecek yapısal önlemler bugüne kadar alınmış, tamamlanmış değil. Önlenilebilir bir hastalıktan on binlerce sağlık emekçisinin, binlerce hekimin hastalanmasına göz yumuldu. 21 Şubat 2022 tarihi itibarıyla 550 sağlık emekçisi COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybetti. Ancak, COVID-19'un meslek hastalığı olarak kabul edilmesi iktidar tarafından reddedilmeye devam ediliyor.

Geçtiğimiz yılın son çeyreğinde TL'nin tüm diğer ülke paraları karşısında değer kaybına uğramasının ardından, ekmekten tuza, suya, elektriğe, doğalgaza insan yaşamı için gerekli ne var ne yoksa hemen her şeye ardı ardına iki üç defada yapılan zamlar, yaşayabilmek için çalışmak zorunda olan herkesi yoksullaştırdı, soğukta, aç yaşamaya mahkum etti neredeyse. Bu durum, doğal olarak sağlık emekçilerini, hekimleri de

etkiledi. Çalışma ilişkilerindeki, çalışma koşullarındaki ve çalışma ortamlarındaki sorunlar giderek daha da olumsuzlaşırken, bunlara bir de geçim sorunu eklendi. Tüm bu yaşananlar karşısında kayıplarının telafisi ve daha iyi çalışma ve yaşam koşulları için TTB ve tabip odaları öncülüğünde Kasım 2021'de başlatılan beyaz eylemler ve G(ö)REV etkinliği başta SES ve diğer sağlık meslek birlik ve derneklerinin de katılımıyla gelişerek devam ediyor. İktidar, bunu görmezden geliyor. Bu sürece eş zamanlı olarak, bir iki hekim sendikasının kurulduğuna ve hem hızlıca medyatik olmalarına hem de iktidar tarafından hüsnü kabul görmelerine tanıklık ediyoruz. Sağlık hizmetleri sunumunun olmazsa olmazı olan "ekip hizmeti"nin, tarihsel olarak sınımlanmış olan mücadele süreçlerindeki önemi ve gerekliliğine karşın, söz konusu bu yapılanmaların, böylesi bir dönemde ortaya çıkışları dikkat çekici. İzliyoruz.

Görünen o ki 2022 yılının 14 Mart Tıp Bayramı da Tıp Haftası da ülkenin bütünüyle beyaza boyanacağı hekim, sağlıkçı mücadelesinin görünürlüğü ile yaşanacak. İnanıyoruz ki bu defa görmezden gelenler de gereğini yapmak zorunda kalacak. Bu zamana kadar rica ederek, eğilip bükülerek değil, mücadele ve müzakere ederek kazandık. Yine kazanacağız.

Bu sayımızda "COVID-19 Pandemisinde Sağlık Sistemleri" dosyamızın altıncı bölümünü sizlere ulaştırıyoruz. Online olarak da 2021'in Aralık ayında yayımladığımız sayımızda yazarlarımız, Finlandiya, Almanya, İsveç, Meksika ve Peru'nun günümüzdeki sağlık sistemini, pandemiye yanıtlarını ve yaşananları derledikleri makaleleriyle bizleri bilgilendiriyor. Katkıları için teşekkür ediyoruz. Gelecek ellerimizde ...